

ANLATIM ÖZELLİKLERİNE GÖRE CÜMLELER

Öznel Anlatımlı Cümleler

Doğruluğu veya yanlışlığı hakkında tartışma yapılabilen, diğer bir deyişle kişisel görüş ve düşüncelerin paylaşıldığı cümlelere **öznel anlatımlı cümleler** denir. Öznel anlatımlı cümleler kanıtlanamaz çünkü kişisel duygu ve düşünceler içerir.

Örnek:

- ▶ İzlediğimiz film, ilginç sahnelerle sahipti.
- Bu cümlede sözü edilen filmin “ilginç sahneler”e sahip olduğu söylenmiştir ancak bu ilginçlik tartışılabilir bir durumdur. Dolayısıyla cümle, öznel anlatımlıdır.

Örnek:

- ▶ Her sabah tatlı bir esintiyle uyanırım.
- ▶ Bakışlarında yılların yorgunluğu var.
- ▶ Son zamanlarda sahnelenen oyunlar çok başarılı.
- ▶ Bazı canlıların ilginç özellikleri vardır.
- ▶ Toplumsal konulara değinmeyen yazarlar, unutulmaya mahkûmdur.
- ▶ Çok çile çektiği elindeki damarlardan anlaşılıyordu.

Sıra Sende 1

Öznel anlatım kişisel görüş ve düşünceleri içerir. Nesnel anlatım ise kişisel görüşlerden uzak, kanıtlanabilir yargılardan oluşur.

Buna göre,

(I) Yer çekimsiz ortam, yer çekiminin çok düşük olduğu veya hiç olmadığı bir ortamdır. (II) Yer çekimsiz ortamda, insanlar ve nesneler yavaş hareket eder. (III) Astronotların yer çekimsiz ortamda, yüzermiş gibi ilginç görüntüler vermesinin nedeni budur. (IV) Yer çekimsiz ortamda, sıvılar da normalde olduğu gibi aşağı doğru akmaz, her yöne eşit şekilde dağılır.

metnindeki numaralanmış cümlelerin hangisinde öznel anlatıma başvurulmuştur?

- A) I B) II C) III D) IV

Nesnel Anlatımlı Cümleler

Doğruluğu ve yanlışlığı veya gerçekleşip gerçekleşmediği hakkında tartışmaya açık olmayan olay, düşünce ve tespitlerin paylaşıldığı cümlelere **nesnel anlatımlı cümleler** denir.

Örnek:

- ▶ Son otobüs 23.45'te hareket eder.
- Bu cümlede “son otobüsün 23.45'te hareket ettiği” belirtilmiştir. Bu bilgi tartışılabilir bir bilgi olmadığından cümle, nesnel anlatımlıdır.

Örnek:

- ▶ Türkiye’de pamuk, buğday, arpa yetiştirilir.
- ▶ Yazar, yüzden fazla makale yazmıştır.
- ▶ Üniversiteyi Eskişehir’de okudum.
- ▶ Sanatçının Gülhane Parkı’ndaki konserine 200.000 kişi katılmış.
- ▶ Boğaz enfeksiyonu geçiren hastaya doktor antibiyotik verdi.
- ▶ Hava sıcaklığı bugün -8 °C olarak ölçüldü.

Sıra Sende 2

- I. Gerçek başarı, yapılmış pek çok hatanın sonucudur; bu nedenle hata yapmaktan korkmayın.
- II. UNESCO tarafından Mevlana’nın doğum yıl dönümü vesilesiyle 2007 yılında bir hatıra madalyası çıkarılmıştır.
- III. Aristoteles’in toplum ve insanla ilgili derin düşünceleri, şimdilerde itibar görmese de zamanında öncü düşüncelerdir.

Numaralanmış cümlelerin anlatım özellikleriyle ilgili aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

	I	II	III
A)	Nesnel	Öznel	Nesnel
B)	Öznel	Nesnel	Öznel
C)	Öznel	Nesnel	Nesnel
D)	Nesnel	Öznel	Öznel

Etkinlik 1

Bilim insanları, sayıları neredeyse 16 milyonu bulan penguenlerin uykularıyla ilgili oldukça muhteşem bir keşif yaptı.

Bu cümlelerin kanıtlanabilirlik açısından özelliğini belirleyip bu cümleyle aynı anlatım özelliğine sahip cümleleri işaretleyiniz.

- a. Safranbolu evleri, geçmişi günümüze taşıyan tarihî miraslarımızdandır. ☐
- b. Yeryüzünde kesin olarak tanımlanmış 207 çarpma krateri bulunuyor. ☐
- c. Teknolojide yaşanan olağanüstü gelişmeler, hayatımızı kolaylaştırdı. ☐
- ç. Funda, farklı kişiliği ile girdiği her ortamda dikkat çekerekdi. ☐
- d. Ressam Fikret Mualla, mühendislik eğitimi için İsviçre'ye gitmiştir. ☐
- e. Ağrı Dağı, 5.137 metrelik yüksekliği ile Türkiye'nin en yüksek dağıdır. ☐
- f. Bir anda karşımıza çıkan çağılayanın cezbedici görüntüsü herkesi şaşırtmıştı. ☐
- g. Vücudumuzdaki hava basıncı, santimetrekare başına 1.033 gramdır. ☐
- ğ. Filmi beğenmedik çünkü kahramanlar gerçeklikten uzak ve çok masalsı. ☐
- h. Türkiye'nin turizme açılan ilk mağarası Damlataş Mağarası'dır. ☐

Etkinlik 2

Aşağıdaki cümlelerden öznel anlatımlı olanların sonuna "Ö", nesnel anlatımlı olanların sonuna "N" yazınız.

- a. Anadolu binlerce yılda pek çok medeniyetin beşiği olmuş, aziz bir topraktır.
- b. Bilgisayarımı dün gece şarj ettiğim için bilgisayarın şarj aletini getirmedim.
- c. Kitabın konusu değil ama anlatımı çok yavandı, bu yüzden de kitabı bitiremedim.
- ç. Karşı komşumuzun kedisi dün akşam yine evden kaçmış.
- d. Sanatçı, topluma yol göstermediği müddetçe sanatını icra etmiş sayılmaz.
- e. Başarılı olmak istiyorsan sana mani olan zincirleri kırmayı becerebilmelisin.
- f. Hava sıcaklığı Antalya'da yarından itibaren düşecekmiş.
- g. Diş teli ile dişlerin düzeltilmesi işlemi, yaklaşık bir buçuk yıl sürüyor.
- ğ. Karşımıza tüm haşmetiyle dikilen Erciyes Dağı'na hayranlıkla baktık.
- h. Öğrencilerim son turda bir mucize gerçekleştirdiler.

1. (I) Dünyanın en çok kupa kaldıran tenisçilerinden biri olan Rafael Nadal, amcası Toni Nadal vesilesiyle tenis ile tanıştığında henüz üç yaşındaydı. (II) Amcası, aslında sağ elini kullanan Nadal'ı raketi sol eliyle tutarak oynaması için teşvik etti. (III) Nadal 15 yaşında profesyonel tenis dünyasına adım attığında toprak kortun kralı olacağını bilmiyordu. (IV) 2021 yılında yaşadığı sakatlığın ardından tenisi bıraktığını açıklayan Nadal, 2022'de kortlara muhteşem bir dönüş yaptı.

Bu metinde numaralanmış cümlelerden hangileri nesnel anlatımlıdır?

- A) I ve II
B) I ve III
C) II ve IV
D) III ve IV

2.

		Öznel	Nesnel
I.	Bir tiyatro oyununa göre hayli uzun olan <i>İbiş'in Rüyası</i> , etkileyici bir sona sahip.	✓	
II.	Oyuncular, dillere destan bir performans sergilemişler.	✓	
III.	İçerik ve oyunculuk öylesine kuvvetli ki oyunun uzunluğu sorun olmuyor.		✓
IV.	Oyunda rol alan tam on üç oyuncu var.		✓

Bu tabloda numaralanmış cümlelerden hangisinin anlatım özelliği yanlış belirtilmiştir?

- A) I
B) II
C) III
D) IV

3. Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözlerden hangisi cümleye öznellik katmamıştır?

- A) Ev sahibinin cana yakın hâlleri, bizim de rahatlamamızı sağladı.
B) Kar yağmaya başlamıştı, hava soğuktu, sokakta olanlar çok üşüyordu.
C) *Köyün Kamburu* romanını zevkle okumuştum ama bunu sevmedim.
D) Düşüncelerini çok abartılı bir biçimde dile getiriyorsun.

4. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde boş bırakılan yere "ilginç" sözcüğü getirilirse cümlelerin anlatım özelliği değişir?

- A) Küçük kızın ---- bir gülüşü vardı; gülerken sanki sadece yüzü değil, gözbebekleri de gülüyordu.
B) Bu yıl gerçekleştireceğimiz ---- bir etkinlik var, okulumuzun içinde oryantiring turnuvası yapacağız.
C) Karşıdan gelen adam kafasındaki ---- şapka ve tuhaf yürüyüşü ile bir çizgi film kahramanına benziyordu.
D) Kardeşim kimselere benzemeyen bir çocuğu, her konuyla ilgili mutlaka ---- fikirleri olurdu.

5. (I) Tefik Fikret'in *Şermin* adlı eseri, Türk edebiyatının çocuklar için yazılmış ilk eserlerinden biridir. (II) 1914 yılında yayımlanan bu kitap, şairin çocuklar için yazdığı şiirlerden oluşur ve edebî anlamda öğretici bir nitelik taşır. (III) Tefik Fikret; bu eserinde doğa sevgisi, dürüstlük, çalışma azmi ve insan sevgisi gibi temaları işler. (IV) Kitap, sade ve anlaşılır dili ile çocukların kolayca anlayabileceği ve seveceği bir üsluptadır.

Bu metinde numaralanmış cümlelerden hangisinin anlatım özelliği diğerlerinden farklıdır?

- A) I
B) II
C) III
D) IV

6. XIII. yüzyılda yaşadığı düşünülen Nasrettin Hoca, güldürü öğeleriyle harmanlanmış hikâyeleri ve fıkraları ile tanınır; günlük olaylar onun keskin zekâsı ile mizahi bir anlam kazanır.

Bu cümledeki numaralanmış sözcüklerden hangisi metne öznellik katmıştır?

- A) I
B) II
C) III
D) IV

7. I. Boş sokaklar, gazete satan sevimli çocuğun sesiyle çınliyordu. (Öznel)
 II. Ağacın altında uyuyan Hüseyin, annesinin sesini duyunca kalkmaya yeltendi. (Nesnel)
 III. Annesi oğlunun hüzünlü yüzüne, bir şeyler arar gibi dikkatle baktı. (Öznel)
 IV. Muhteşem bestesini yapmasının üzerinden beş yıldan uzun süre geçmişti. (Nesnel)

Numaralanmış cümlelerden hangisinin anlatım özelliği yay ayraç () içinde yanlış verilmiştir?

- A) I B) II C) III D) IV

8. **Arda:** Cannes Film Festivali'nde Altın Palmiye ödülü alan Kış Uykusu filmi; Türkiye, Almanya ve Fransa ortak yapıymış.

Buse: Filmde Haluk Bilginer, Demet Akbaş, Melisa Sözen gibi birbirinden değerli oyuncular rol almış.

Cemre: Filmin en ilginç kahramanı, kendi içindeki çelişkilerle boğuşan ve Haluk Bilginer'in canlandırdığı Aydın karakteridir.

Duru: Aydın'ın karısının ve kız kardeşinin kasvetli halleri de filmin genel atmosferi ile oldukça uyumlu.

"Kış Uykusu" filmi ile ilgili konuşan bu kişilerden hangisi konuşmasında kişisel düşüncelerine yer vermemiştir?

- A) Arda B) Buse
 C) Cemre D) Duru

9. **Aşağıdaki sorulardan hangisinin cevabı öznel anlatımlıdır?**

- A) Fotoğrafçılığa nerede, ne zaman başladınız?
 B) Fotoğraflarınız dünyanın hangi ülkelerinde basıldı?
 C) Sizce dijital fotoğraf makineleri fotoğraf sanatını nasıl etkiledi?
 D) Yeni serginizdeki fotoğrafların konusu ne olacak?

10. (I) Modern futbol, XIX. yüzyılın ortalarında İngiltere'de başlamıştır. (II) 1863 yılında kurulan Futbol Birliği, futbolun ilk resmî kurallarını belirlemiştir. (III) Bu kurallar, zamanla geliştirilen ve günümüzde de kullanılan modern futbolun temelini oluşturur. (IV) İngiltere'de başlayan bu süreç, kısa sürede diğer ülkelere de yayılmış ve futbol, günümüzün vazgeçilmez fenomenlerinden biri hâline gelmiştir.

Bu metinde numaralanmış cümlelerden hangisi diğerlerinden farklı bir anlatım özelliğine sahiptir?

- A) I B) II C) III D) IV

11. **Aşağıdaki cümlelerden hangisinin anlatımı, kanıtlanabilirlik açısından diğerlerinden farklıdır?**

- A) Katarakt ameliyatı, göz merceğinin bulanıklaşması sonucu ortaya çıkan görme kaybını düzeltmek amacıyla yapılan bir cerrahi operasyondur.
 B) Mozart, beş yaşında piyano ve keman çalmaya başlamış ve bu yaşta Avrupa'nın çeşitli kraliyet ailelerine konserler vermiştir.
 C) II. Dünya Savaşı'nda, Hiroşima ve Nagazaki'ye atılan atom bombaları büyük bir insanlık dramının yaşanmasına yol açtı.
 D) İlk bilgisayar olarak kabul edilen Z3, tamamen otomatik ve programlanabilir bir hesap makinesidir.

12. (I) Kemal Tahir'in *Esir Şehrin İnsanları* romanı, Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde İstanbul'un işgal altındaki yıllarını anlatan önemli bir eserdir. (II) Romanın kahramanı Kâmil Bey'dir. (III) Kâmil Bey, işgal altındaki İstanbul'da yaşayan bir entelektüeldir. (IV) Roman; İstanbul'un işgal yıllarında yaşanan sıkıntıları, halkın çektiği acıları ve işgal güçlerinin baskısını etkili bir anlatımla derinlemesine ele alır.

Bu metinde numaralanmış bölümlerin hangilerinde nesnel anlatıma başvurulmuştur?

- A) I ve II B) I ve IV
 C) II ve III D) III ve IV

ANLAM İLİŞKİLERİNE GÖRE CÜMLELER

Amaç-Sonuç Cümleleri

Eylemin hangi amaca bağlı olarak gerçekleştiğinin veya gerçekleşmediğinin belirtildiği cümlelerdir. Bu tür cümlelerde “**için, amacıyla, diye, üzere**” gibi sözcüklerden yararlanılır. Amaç-sonuç cümleleri, eyleme sorulan “**Hangi amaçla?**” sorusuna cevap verir.

Örnek: Meyve almak için manava gittim.

I II

Bu cümledeki I numaralı bölüm eylemin yapılış amacını, II numaralı bölüm ise sonucunu belirtmektedir.

Örnek:

- ▶ Ev almak **amacıyla** para biriktiriyor.
- ▶ Kimseye görünmemek **için** evden çıkmıyor.
- ▶ Bebeğe uyusun **diye** ninni söylüyor.
- ▶ Sanatçılar, ustalarını **anmak üzere** toplandı.
- ▶ Konya'ya gitmek **üzere** yola çıktık.
- ▶ Çocuklar mutlu olsun **diye** çok çabaladı.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde amaç-sonuç ilişkisi yoktur?

- A) Liste yapmak için kalem istedi.
- B) Kursa katılmak üzere belge hazırlıyor.
- C) Ödevi beğenilmediği için mahcup oldu.
- D) Okula yetişeyim diye erken çıktım.

Neden-Sonuç Cümleleri

Bir eylemin hangi gerekçeyle veya hangi sebeple yapıldığını veya yapılmadığını bildiren cümlelerdir. Neden-sonuç cümleleri iki bölümden oluşur: Birinci bölüm neden (sebe), ikinci bölüm ise sonuç bildirir. Neden-sonuç cümlelerinde genellikle “**için, dolayısıyla, -den, -diğinden, ile, -ması, -ınca**” gibi ekler ve sözcükler kullanılır.

Örnek: Misafir olduğu için geç uyudum.

I II

Bu cümlede I numaralı bölüm eylemin yapılış nedenini, II numaralı bölüm ise sonucunu belirtmektedir.

Örnek:

- ▶ Yağmurun yağması ekinleri çürüttü.
- ▶ Böbrek yetmezliği **nedeniyle** hastaneye kaldırıldı.
- ▶ İş değişikliği **nedeniyle** dükkânı kapattı.
- ▶ Havalar soğuduğu **için** kışlık elbiseleri çıkardı.
- ▶ Kapı hızla açıldığından korktum.
- ▶ Dişlerine iyi bakmaması ona pahalıya mal oldu.

Aşağıdakilerin hangisinde yargı, gerekçesiyle birlikte verilmiştir?

- A) Burada kaybettiğim günlerin hesabını kimden soracağımı bilemiyordum.
- B) Bozkırın ortasındaki bu kasaba, benim ilk görev yerimdi.
- C) Hava muhalefeti nedeniyle uçağımız havaalanına inemiyor.
- D) Ünlü müzisyen, şarkılarının yaşamından izler taşıdığını söyledi.

Koşul-Sonuç Cümleleri

Bir olayın veya durumun gerçekleşmesinin, başka bir olayın veya durumun gerçekleşmesine bağlı olduğunu belirten cümlelerdir. Bu tür cümlelerde birinci bölüm (yan yargı) koşul, ikinci bölüm ise o koşula bağlı olarak ortaya çıkan sonuçtur (temel yargı). Türkçede koşul anlamı genellikle “-sa/-se” ekiyle sağlanır. “**ise, -ince, -dikçe, mi, ama, üzere, yeter ki**” gibi sözcük ve eklerle de koşul anlamı sağlanabilir.

Örnek: Spor yaparsan sağlıklı olursun.

I II

Bu cümledeki I numaralı bölüm koşul, II numaralı bölüm ise sonuç bölümüdür.

Örnek:

- ▶ Dışarı çıkmak istiyorsan önce ödevlerini bitir.
- ▶ Şemsiyemi alabilirsin **ancak** yağmur dinince getirmelisin.
- ▶ Geri vermek **üzere** çantamı kullanabilirsin.
- ▶ Dışarı çıkacaksan yanına mont al.
- ▶ Haftaya ödemek **üzere** sana borç veririm.
- ▶ Maske takmak **kaydıyla** hastayı ziyaret edebilirsiniz.

Uyarı

Cümleye istek, dilek anlamı katan “-se/-sa” ile koşul anlamı veren “-se/-sa” ekini karıştırmamak gerekir.

Örnek:

- ▶ Sıcak bir poğaça olsa da yesek. (Cümleye istek, dilek anlamı katmıştır.)
- ▶ İşe girersem seni yemeğe götüreceğim. (Cümleye şart anlamı katmıştır.)

Sıra Sende 5

Aşağıdaki cümlelerden hangisinin anlam özelliği yay ayraç () içinde yanlış verilmiştir?

- A) İnsanlara saygı gösterdiğin müddetçe sen de saygı görürsün. (Koşul-sonuç cümlesi)
- B) Doğru iletişim kurabilmek için çaba sarf etmelisin. (Amaç-sonuç cümlesi)
- C) Hüzünlenmemin nedeni günlerin böylesine hızlı geçmesiydi. (Neden-sonuç cümlesi)
- D) Tüyleri eskisi kadar parlak olsun diye kuşa ilaç veriyoruz. (Koşul-sonuç cümlesi)

Etkinlik 3

Aşağıdaki cümlelerin anlam ilişkisini belirtiniz.

Cümleler	Amaç-Sonuç İlişkisi	Neden-Sonuç İlişkisi	Koşul-Sonuç İlişkisi
a. Ödevlerini yapmak için odasına geçti.			
b. Hatasını anladığından özür dilemiş.			
c. Üstünü sıkı giyinmediğin için hasta oldun.			
ç. Hava güzel olursa sınıfça pikniğe gidelim.			
d. Projeyi tamamlamak için uğraşıyoruz.			
e. Ali beni sorarsa eve gittiğimi söylersiniz.			

1. I. Hareket anını resmetmeyi çok seven, balerin ve at resimleri ile ünlü Degas, 19 Temmuz 1834'te Paris'te doğmuştur. Beş çocuklu bir ailenin en büyüğüdür. Degas, annesini henüz on üç yaşındayken kaybetmiştir. Bu kayıp, ünlü ressamı çok sarsmıştır.
- II. Degas'ın banker olan babası iyi bir terbiye görmüş ve kendini müziğe, tiyatroya adanmış bir adamdır. Kendi de sanat insanı olduğundan oğlunun sanata olan eğilimini her zaman desteklemiştir.
- III. Hareketi yansıtmaya, portre duyarlılığı, renk ve çizgi kavrayışındaki ustalık nedeniyle Degas'ın eserleri pek çok sanatsal akımın karışımı olarak değerlendirilir.
- IV. 1860'ların sonunda resimlerinde at yarışları, çalışan kadınlar, iç mekânlar, bale ve tiyatro gibi çağdaş temalara yer vermiştir. Degas, fotografik kompozisyonlar ve Japon baskılarından belirgin bir şekilde esinlenmiştir.

Numaralanmış metinlerin hangilerinde neden-sonuç cümlesine yer verilmiştir?

- A) I ve II B) I ve IV
C) II ve III D) III ve IV

2. Gökgöl Mağarası'nda boyutu milimetrelerle ölçülen yeni bir canlı türü keşfedildi. Bilim insanları, yeni keşfedilen bu endemik türün korunması için mağarada gereken önlemlerin alınmasını istiyor.

Bu metinde;

- I. koşul-sonuç,
II. neden-sonuç,
III. amaç-sonuç

anlam ilişkilerinden hangilerine yer verilmiştir?

- A) Yalnız I B) Yalnız III
C) I ve II D) II ve III

3. (I) Bir bataryanın kütlesinin büyük kısmını elektrolitler oluşturur. (II) Elektrik yüklü parçacıklar, bazıları sıvı bazıları da jel hâlinde olan bu bileşenlerin içinde hareket eder. (III) Maryland Üniversitesinden bir grup araştırmacı, çevre dostu bir batarya geliştirmek için bir araya geldi. (IV) Dr. Meiling Wu ve arkadaşlarının araştırma sonuçları Matter'da yayımlandı.

Bu metinde numaralanmış cümlelerin hangisinde amaç-sonuç ilişkisi vardır?

- A) I B) II C) III D) IV

4. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde koşul anlamı yoktur?**

- A) Hız yapmamak şartıyla motosiklete binebilirsin.
B) Başarılı olursan toplumda saygı görürsün.
C) İstediklerin olur yeter ki sen kendine inan.
D) Keşke her şey senin istediğin gibi olsa.

5. Hebrew Üniversitesinde görevli bilim insanları, bundan yaklaşık dokuz yıl önce, Galapagos ve Seyşeller Adalarında yaşayan dev kaplumbağaların hafızalarının ne kadar güçlü olduğunu ölçmek için bir çalışma başlatmış.

Bu cümledeki anlam ilişkisi aşağıdakilerin hangisinde vardır?

- A) Doğum gününe geldiğin için çok mutlu oldum.
B) Kitabı iki gün sonra geri vermek üzere almış.
C) Onunla arandaki farkı iki haftaya kapatırsın.
D) Sen mutlu ol diye annen bu kadar uğraşıyor.

6. Dil; bireyin kendini ifade etmek, çevresiyle iletişim kurmak için kullandığı bir araçtır. Dili sevmek, dile sahip çıkmak ancak dili iyi bir şekilde kullanmakla mümkün olur. Bizden sonraki kuşağın bizden daha bilinçli olup dilimizi yabancı dillerin etkisinden koruyacağını umut ediyorum.

Bu metinde;

- I. neden-sonuç,
II. amaç-sonuç,
III. koşul-sonuç

anlam ilişkilerinden hangilerine yer verilmiştir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II
C) I ve III D) II ve III

7. Aşağıdaki sorulardan hangisinin cevabı amaç anlamı içermektedir?

- A) — Ateş böcekleri nerelerde yaşar?
— Ateş böceği larvaları nemli, karanlık yerlerde yaşamayı sever; toprakta, ağaç kabuğunun altında ve bataklık bölgelerde.
- B) — Ateş böceği larvaları nasıl beslenir?
— Ateş böceği larvaları toprakta yaşar; salyangozları, kurtçukları, kesici kurtları ve diğer toprak sakinlerini avlar.
- C) — Ateş böcekleri hangi maksatla ışık saçar?
— Erkek ateş böcekleri, çimenlerde saklanan bir dişinin dikkatini çekmek için karınlarını türe özgü desenlerle parlatır.
- D) — Ateş böceklerinin ışık yaymasını hangi enzim sağlar?
— Ateş böceklerinde parlamaya neden olan kimyasal reaksiyon, lusiferaz adı verilen bir enzime bağlıdır.

8. (I) Güneş ışığı, beyinde serotonin üretimini artırır. (II) Serotonin, ruh hâlimizi düzenleyen ve mutluluk hissi veren bir kimyasaldır. (III) Bu kimyasal, güneşli günlerde arttığından doğal olarak kendimizi daha mutlu ve enerjik hissederiz. (IV) Bunun yanı sıra yaza özgü parlak renkler ve güzel manzaralar, ruh hâlimizi olumlu etkiler.

Bu metinde numaralanmış cümlelerin hangisinde neden-sonuç ilişkisine yer verilmiştir?

- A) I B) II C) III D) IV

9. Aşağıdaki cümlelerden hangisinin anlam ilişkisi yanlış belirtilmiştir?

A)	Kel Bahri, başındaki belayı defetmek için çok düşünmüştü.	Neden
B)	Böyle geceler boyu uykusuz kalırsam işin içinden hiç çıkamam, diye düşündü.	Koşul
C)	Karşılaştığı sorunu, güvendiği için öğretmenine anlatmaya karar verdi.	Neden
D)	Karısı Emine Hatun, bu işten kurtulmak için beye gitmelisin, dedi.	Amaç

10. I. Davette sana eşlik ederim ancak senin de istediklerimi yapman gerekir.
II. Karanfil teyzenin günlerdir beklediği haber gelince yüzünde güller açtı.
III. Biraz huzur bulmak için bu küçük kasabaya sığınmıştık.

Numaralanmış cümlelerin anlam ilişkileri aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

	Amaç	Neden	Koşul
A)	I	II	III
B)	III	II	I
C)	III	I	II
D)	II	III	I

ANLAM ÖZELLİKLERİNE GÖRE CÜMLELER - I

Karşılaştırma Cümleleri

Birden fazla varlık, kavram ya da durumun karşılaştırıldığı cümlelerdir. Karşılaştırmada benzerlik, farklılık, üstünlük gibi değişik durumlar ifade edilir. Karşılaştırma ilgisi “**gibi, kadar, en, ise, daha, çok, göre, fazla**” gibi sözcüklerle kurulur.

Örnek:

- ▶ Senin **kadar** iyi koşamıyorum.
- ▶ Hava sıcak **ama** dün **daha** sıcaktı.
- ▶ Hava düne **göre daha** soğuk.
- ▶ İnsanlar **gibi** hayvanlar da ilgi bekler.
- ▶ Okulun **en** temiz sınıfı seçildik.
- ▶ Annem yemek, babam **ise** spor programlarını takip eder.

Örneklendirme Cümleleri

Anlatılanları daha anlaşılır bir duruma getirip okurun zihninde somutlaştırmak ve inandırıcı kılmak amacıyla konuyla ilgili örnekler vermeye **örneklendirme** denir.

Örneklendirmenin Özellikleri

- ✓ Daha çok, kişi ve varlık isimleri bu anlatıma örnek verilir.
- ✓ Soyut kavramları, örneklendirme sayesinde somutlaştırarak anlatmak, yazının anlaşılmasını sağlar.
- ✓ Örneklendirmenin olduğu yerlerde önce yargı söylenir, sonra örnekler gelir.
- ✓ “Mesela, örneğin, söz gelimi” gibi ifadelerden sonra örneklendirilen kavram, nesne vb. sıralanır.

Örnek:

- ▶ Belediye bazı işleri bitirdi: **yolun asfaltlanması, su borularının değişmesi...**
- ▶ Her sabah aynı şeyleri yaparım: **yürüyüş, nefes egzersizi ve kahvaltı.**
- ▶ **Şiir, roman, fıkra** gibi eserler veren sanatçımız dün ödül aldı.

Sıra Sende 6

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde karşılaştırma yapılmıştır?

- A) Evimizin yola bakan yüzü daha sıcak oluyor.
- B) Yoğun kar nedeniyle birçok yol ulaşımına kapandı.
- C) Ağaç dallarıyla kendimize küçük bir ev yaptık.
- D) Dışarıdan gelen seslere kulak verince şoka girdik.

Sıra Sende 7

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde örneklendirme yapılmıştır?

- A) Kavun, hemen hemen her yerde yetişen bir meyvedir.
- B) İnsanlar birbirinden etkilenir, üzgün birini görünce biz de üzülürüz mesela.
- C) Bazı edebî türlerin gelişimi farklı zamanlara rastlar.
- D) Kar, sokağı beyaza ve sessizliğe bürüsün diye bekleyenler vardı.

Etkinlik 4

Aşağıdaki cümleleri örneklerle doğru biçimde birleştirerek örneklendirme cümleleri oluşturunuz.

a.	Dostluk ilişkilerinin insana sağladığı pek çok fayda vardır.	Zor zamanları çabuk atlatma, kusurları fark etme
b.	Bir yazar romana başlamadan önce bazı ön çalışmalar yapar.	Konuyu belirlemek, kahramanların karakterlerini oluşturmak, kurguyu tasarlamak

Benzetme Cümleleri

Benzetme, anlatımı güçlendirmek amacıyla aralarında ortak nitelik bulunan iki varlık ya da kavramdan, ortak nitelik yönünden güçlü olandan zayıf olana aktarma yapılmasıdır. Benzetme cümlelerinde benzetme yapabilmek için **“aynı, tıpkı, misali, gibi, aynen, sanki vb.”** sözcükleri kullanılır. Benzetmenin dört ögesi vardır.

1. **Benzeyen:** Özellikçe zayıf olan
2. **Kendisine benzetilen:** Özellikçe güçlü olan
3. **Benzetme yönü:** Aktarılan özellik
4. **Benzetme edatı:** gibi, kadar, sanki, güya, misal...

Bunlardan ilk ikisi benzetmenin asıl ögesidir. Benzetme yönü ve benzetme edatı ise yardımcı ögedir. Yardımcı ögeler kullanılmadan da benzetme gerçekleştirilebilir.

Örnek:

Çocuk, çita gibi hızlı koşarak yarışı kazandı.

↓ ↓ ↓ ↓
Benzeyen Kendisine Benzetme Benzetme
benzetilen edatı yönü

Örnek:

Cennet vatanımı çok özledim.

↓ ↓
Kendisine Benzeyen
benzetilen

Uyarı

Benzetmede varlık ve olaylar arasındaki benzerlikten söz edilirken karşılaştırmada en az iki varlık veya olay arasındaki “üstünlük, eşitlik veya zayıflık”tan söz edilmektedir.

Örnek:

- ▶ Ogün, arı gibi çalışıyor. (Benzetme)
- ▶ Arı, en çalışkan canlılardandır. (Karşılaştırma)

Uyarı

“Gibi” sözcüğü bulunduğu cümleye farklı anlamlar katabilir.

Örnek:

- ▶ Senin gibi konuşkan değilim. (Karşılaştırma)
- ▶ Asım, aslan gibi bir insandır. (Benzetme)
- ▶ Benim gibi komşu bulamazsın. (Eşitlik)
- ▶ Arabaya atladığı gibi eve koştu. (Zaman)
- ▶ Hava kapandı, yağmur yağacak gibi. (Tahmin)

Sıra Sende 8

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde benzetme yapılmıştır?

- A) Düşünde gözümü senden alamadım, ay gibi parlıyordun.
- B) Bir kirpi gibi dikenlerini nedense hep bana saplıyorsun.
- C) Mandalına gibi asitli meyveler yediğinden dişleri çürüdü.
- D) Bir inci misali nadir ve saf olmak için denize yakın olmalı ruhun.

Etkinlik 5

Aşağıda verilen benzetme unsurlarını bir araya getirerek benzetme cümlesi kurunuz.

a.

Benzeyen : güneş
Kendisine benzetilen : elma
Benzetme yönü : kızarıklık
Benzetme edatı : gibi

b.

Benzeyen :
Kendisine benzetilen :
Benzetme yönü :
Benzetme edatı :

Abartma Cümleleri

Sözün etkisini artırmak için bir konuyu, düşünceyi, varlığı ya da duyguyu olduğundan büyük ya da küçük gösterme sanatına **abartma** denir. Sanatçı abartma yaparak okuyucunun zihninde iz bırakmayı ve onu etkilemeyi amaçlar.

Sıra Sende 9

- I. Filmdeki sahneler öyle acıklıydı ki gözyaşlarımıza çarşaf yetmedi.
- II. Yeğenim doğduğunda çok küçükmüş hatta parmakları kibrit çöpü kadarmış.
- III. Kavgayı ayırmaya çalışan adam, saldırganları kollarının arasına sıkıştırdı.
- IV. Yolculuğa çıkarken neredeyse evdeki tüm eşyaları valizine koymuştu.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde abartma yapılmamıştır?

- A) I B) II C) III D) IV

Etkinlik 6

Aşağıdaki cümlelerden benzetme içerenleri "B", abartma içerenleri "A" olarak değerlendiriniz.

a.

Yazar, tıpkı bir ayna misali insanlığın kusurlarını yansıtmış.

b.

Bir zaman makinesindeyim sanki, yıllara meydan okuyan.

c.

Seni arayamadım çünkü kafamı kaşıyacak vaktim yok bu aralar.

ç.

Yanakları öyle kırmızı ki neredeyse yanaklarından kan damlayacak.

d.

Emirlerimi aynen bir asker disipliniyle yerine getirmelisin.

a.

b.

c.

ç.

d.

1. Bir düşüncenin veya durumun daha iyi anlaşılmasını sağlamak için onu açıklayıcı örnekler vermeye “örneklendirme” denir.

Buna göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde örneklendirme yapılmıştır?

- A) Kitap okumanın sözcük hafızasını geliştirmek gibi zihinsel etkileri var.
- B) Örümcekler, etçil olmakla beraber küçük bitkilerle de beslenir.
- C) Güneşin ışıkları atmosfere çarptığında mavi dalga boyları dağılır.
- D) Kuşların ve uçakların bıraktığı ince çizgiler, gökyüzüne farklı bir canlılık kazandırır.

2. (I) İnsanları mutlu eden anlar, sevdikleriyle oldukları anlardır. (II) Bir doğum günü partisine gidip arkadaşımızın doğumunu kutlarız. (III) Yeni yılı hep beraber karşılarız. (IV) Evlenirken sevdiğimiz kim varsa yanımızda görmek isteriz. (V) Acılar paylaşarak azalır, mutluluklar paylaşarak artar diye düşünürüz.

Bu metinde numaralanmış cümlelerden hangisi I. cümlede sunulan düşüncüyü örneklendirmez?

- A) II
- B) III
- C) IV
- D) V

3. İki farklı olay, durum veya kavramı eşitlik veya üstünlük bakımından kıyaslamaya “karşılaştırma” denir.

Buna göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde karşılaştırma yoktur?

- A) Dağlar, ormanlardan daha fazla hayranlık uyandırır bende.
- B) Kuzenim, arkadaşlarımla benimle olduğundan daha keyifli.
- C) Balıklar, renkleriyle içimizi ısıtan sevimli ve ilginç canlılardır.
- D) Diğer dükkândaki masa, evdeki sandalyelere daha çok uyuyor.

4. (I) Köpekler, kedilerden daha sosyal hayvanlardır. (II) Köpekler, insanlarla güçlü bağlar kurar; insanlardan sevgi ve ilgi bekler. (III) Köpekler, genellikle sadık ve koruyucu olup sahiplerine olan bağlılıklarıyla tanınır. (IV) Ayrıca köpekler, kedilere göre daha çok egzersize ve dışarıda vakit geçirmeye ihtiyaç duyar.

Bu metinde numaralanmış cümlelerin hangilerinde karşılaştırma yapılmamıştır?

- A) I ve II
- B) I ve IV
- C) II ve III
- D) III ve IV

5. Bir durumu, olayı veya varlığı olduğundan çok daha büyük veya küçük göstermeye “abartma” denir.

Buna göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde abartma yoktur?

- A) O kadar hızlı ki rüzgâr bile ondan daha yavaş.
B) Senin için döktüğüm gözyaşları sel olup aktı.
C) Sınavdan yüksek not alanlar çok sevindiler.
D) Dedem gençken masaya vurunca ev yerinden oynamış.

6. **Bilgi:** Bir benzetmede dört unsur bulunur. Bunlar “benzeyen”, “kendisine benzetilen”, “benzetme yönü” ve “benzetme edatı”dır.

Bu açıklamaya göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili benzetme unsuru yanlış verilmiştir?

- A) Gözleri, geceleyin yanan yıldızlar gibi ışıltı ışıltıydı. (Benzeyen)
B) Mavinin her tonunu barındıran gökyüzü bir tablo gibiydi. (Kendisine benzetilen)
C) Bir iki haftaya turp gibi olur, işe yeniden başladım. (Benzetme edatı)
D) Altın gibi parlayan saçları gözlerimi alıyordu. (Benzetme yönü)

7. Asidik tadıyla ağızda ferahlatıcı bir etki bırakan limon, çorba ve salata gibi yiyeceklere lezzet katar.

Bu cümleyle ilgili,

- I. Örneklendirme yapılmıştır.
II. Benzetme yapılmıştır.
III. Abartma yapılmıştır.

yargılarından hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) I ve III
D) II ve III

8. (I) Uğur böceği, üzerinde siyah benekler bulunan küçük bir böcektir. (II) Şans getirdiğine inanılan bu zarif yaratık, sevimli bir canlıdır. (III) Uğur böcekleri, özellikle bahar ve yaz aylarında çiçeklerin üzerinde gezinirken görülür. (IV) Bu böcek, bitki biti gibi zararlı böceklerle beslenerek doğal dengeyi sağlar.

Bu metinde numaralanmış cümlelerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) I. cümlede, abartma yapılmıştır.
B) II. cümlede, karşılaştırmaya yer verilmiştir.
C) III. cümlede, benzetme vardır.
D) IV. cümlede, örnek verilmiştir.

ANLAM ÖZELLİKLERİNE GÖRE CÜMLELER – II**Tanım Cümleleri**

Bir kavramın niteliklerini eksiksiz olarak belirtmeye veya açıklamaya **tanımlama** denir. Tanım cümleleri “Bu nedir / kimdir?” sorusuna cevap verir. Tanım, öznel olabileceği gibi nesnel de olabilir.

Örnek:

- ▶ Bir varlığa ad olan sözcüklere isim denir. (Nesnel)
- ▶ Amca, baba yarısıdır. (Öznel)

Sıra Sende 10

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “tanımlama” yapılmıştır?

- A) Beşiktaş, Türkiye’de kurulan ilk spor kulübüdür.
- B) Romanda bir olay, tüm ayrıntılarıyla ele alınır.
- C) Einstein, yaptığı çalışmalarla tarihe geçmiştir.
- D) Basketbol, dünyada hep futboldan sonra gelir.

Öneri (Tavsiye) Cümleleri

Bir sorunu çözmek, bir amaca ulaşmak için öne sürülen görüş ve düşünceleri içeren cümlelerdir.

Örnek:

- ▶ Okuduğunu anlamak için paragraf sorularını çokça çözmelisin.
- ▶ Erken uyanman senin için iyi olur.

Sıra Sende 11

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “öneri” anlamı yoktur?

- A) İncirleri toplarken merdiven kullanabilirsiniz.
- B) Sehpayı kenara alırsanız daha rahat edersiniz.
- C) Arkadaşındaki kitabı kısa sürede edinmeni öneririm.
- D) İnternet bağımlılığı, kişiyi çok zor durumda bırakabilir.

Varsayım Cümleleri

Gerçekte olmayıp geçici bir süre için var kabul edilen, gerçekmiş gibi düşünülen durumları anlatır. **“Tut ki, diyelim ki, varsayalım, düşün ki, farz et ki...”** ifadeleri bu cümlelerde sıkça kullanılır. Cümlede bu ifadelerden biri yoksa cümleye “tut ki” sözü eklenir, söz uyarsa cümle varsayım cümlesidir.

Örnek:

- ▶ Tut ki arabayı alamadın, ne olur o zaman?
- ▶ Otobüsün gittiğini varsayalım, eve nasıl döneceksin?

Sıra Sende 12

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “varsayım” anlamı vardır?

- A) Küresel ısınmanın sonucu çok tehlikeli olabilir.
- B) Tut ki istediğin işi alamadın, ne yaparsın?
- C) Yeni yıl yaklaşırken hepimizde bir umut belirdi.
- D) Gökyüzünde uçan kuşlar sonbaharın habercisiydi.

Eleştiri Cümleleri

Eleştiri cümleleri; bir yapıtın, bir kişinin veya bir durumun doğru veya yanlış yönlerini ortaya koyan cümlelerdir. Eleştiri, olumlu da olumsuz da olabilir.

Örnek:

- ▶ Yazar, olay kurgusunu sağlam kuramamış.
- ▶ Ressam, zıt renkleri resimde ustaca kullanmış.

Sıra Sende 13

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “eleştiri” anlamı yoktur?

- A) Her kitabında farklı bir anlatım benimsediğinden bu yazarın tarzı olamadı.
- B) Az ve öz çalışarak çok akıllıca bir ders çalışma yöntemi uyguluyor.
- C) Dertli insanlar, çoğu zaman acı çekmeye bağımlıdır, çözüm istemez.
- D) Roman ve öykü arasında hayata bakış açısından fark vardır.

Öz Eleştiri Cümleleri

Kişinin, kendisinin olumlu ve olumsuz yönlerini belirttiği cümlelerdir.

Örnek:

- ▶ Hızlı karar vermek beni zora sokuyor.
- ▶ Son zamanlarda zihnimi toparlayamıyorum.

Sıra Sende 14

- I. İşleri erteleyince zamanında yetiştirmekte zorlanıyorum.
- II. Derse geç kalınca kimseye belli etmeden yerine geçti.
- III. Kullanacağı eşyaları bir gün önceden hazırlamayı sever.
- IV. Hayatının her döneminde zorlu bir savaş verdiğini söylerdi.

Numaralanmış cümlelerin hangisinde “öz eleştiri” anlamı vardır?

- A) I B) II C) III D) IV

Uyarı Cümleleri

İnsanları yanlış davranışlardan uzaklaştırma gayesiyle söylenen ve “ikaz etme” anlamı taşıyan cümlelerdir.

Örnek:

- ▶ İnşaat alanına baretsiz girmeyiniz.
- ▶ Araba kullanırken cep telefonu kullanmayın.

Sıra Sende 15

Aşağıdakilerin hangisinde “uyarı” söz konusu değildir?

- A) Evden çıkarken hava durumunu dinle de yağmura yakanma.
- B) Diyelim ki hayvanlar birden yok oldu, dünya çekilmez olurdu.
- C) İş planı yap yoksa bu kadar işi istenen tarihte yetiştiremezsin.
- D) Sınava cep telefonuyla girdiğinizde sınavınızın geçersiz sayılacağını unutmayın.

Gerçekleşmemiş Beklenti Cümleleri

Umulan, istenen bir şeyin gerçekleşmediğini anlatan cümlelerdir. Gerçekleşmemiş beklenti cümlelerinde fiiller “-mıştı, -yordu, -ecekti” gibi ekleri alır. Bu cümlelerde “sanmıştım, düşünmüştüm, bekliyordum, ümit etmiştim, yapacaktın” gibi sözcükler de yer alabilir.

Örnek:

- ▶ Mezuniyet töreninde seni de görmeyi umuyordum.
- ▶ Bu yaz bizimle olursun diye ümit etmiştim.

Sıra Sende 16

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “gerçekleşmemiş beklenti” söz konusudur?

- A) Aldığı sebzeleri yıkamadan dolaba koymazdı.
- B) Hafta sonunda kuzenlerimizle oluruz, diye düşünmüştüm.
- C) Korkularının üzerine gidip onlarla baş etmeyi bilirdi.
- D) Herkes masaya oturmadan yemeğe başlanmazdı.

Gereklilik Cümleleri

Bir eylemin gerçekleşmesinin gerekli ya da zorunlu olduğunu ifade eden cümlelerdir.

Örnek:

- ▶ Ben gelene kadar odanızı toplamalısınız.
- ▶ Sunumu yetiştirmek için birkaç gün lazım.

Sıra Sende 17

“Takım elbisenin kuru temizlemeden alınıp stüdyoya getirilmesi lazım.” cümlesinde aşağıdaki anlamlardan hangisi vardır?

- A) Varsayım B) Gereklilik
- C) Öneri D) Uyarı